

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2001/1 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:2001/1

Karar Günü:20.3.2001

R.G. Tarih-Sayı:01.06.2001-24419

İHTAR İSTEMİNDE BULUNAN : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

İHTAR İSTEMİNİN KONUSU : "Komünist" adıyla kurulmasının 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülerek bu aykırılığın giderilmesi için aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca Komünist Parti hakkında ihtar kararı verilmesi istemidir.

I- İHTAR İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 13.2.2001 günlü, SP.142 Muh. 2001/89 sayılı başvurusu şöyledir:

"19.7.2000 tarihinde İçişleri Bakanlığına kuruluş bildirisi ve belgelerini vermek suretiyle "Komünist Parti" adıyla bir siyasî parti kurularak tüzel kişilik kazanmış ve kuruluş bildirisi ile belgelerin birer örneği 2820 sayılı Yasa'nın 8. maddesi uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığımıza tevdi olunmuş, eksik olduğu belirlenen belgelerin tamamlanmasını takiben parti program ve tüzüğü incelemeye alınmıştır.

Parti program ve tüzüğünün, Anayasa'daki yasaklara aykırılık halinde partilerin kapatılmasını düzenleyen 2820 sayılı Yasa'nın 101. maddesi (a) bendinde belirtilen "sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlama" yasağına aykırılık içermediği anlaşılmakla birlikte;

2820 sayılı Yasa'nın kullanılmayacak parti adları ve işaretler başlıklı 96. maddesi son fıkrası "Komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasî partiler kurulamaz veya parti adında bu kelimeler kullanılmaz" hükmünü içermektedir.

Aleyhine başvuru partinin "Komünist" adıyla kurulması anılan yasanın dördüncü kısmında yer alan 96. maddesine açık aykırılık oluşturmaktadır.

Aynı Yasa'nın 104. maddesinde ise "Bir siyasî partinin, bu Kanunun 101 inci maddesi dışında kalan emredici hükümleri ile diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazı ile başvurulur" hükmü öngörülmüştür.

Sonuç ve İstem: Aleyhine başvuru partinin adı konusundaki yasaya aykırılığın giderilmesi için anılan yasa hükümleri uyarınca ihtar kararı verilmesi arz ve talep olunur."

II- İNCELEME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ihtar başvurusu, için incelenmesine ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve yasa kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Esas Sayısı:2001/1 (Siyasî Parti-İhtar)
Karar Sayısı:2001/1

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 12.8.1999 günlü, 4445 sayılı Yasa ile değiştirilen 104. maddesinde, bir siyasî partinin bu Kanun'un 101 inci maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nca re'sen yazı ile başvurulacağı, Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu hükümlere aykırılık görmesi durumunda bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasî parti hakkında ihtar kararı vereceği; bu kararın, o siyasî parti genel başkanlığına yazılı olarak bildirileceği; bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde Cumhuriyet Başsavcısı'nın Anayasa Mahkemesi'ne bu siyasî partinin kapatılması için re'sen dava açacağı 96. maddesinin 19.6.1992 günlü, 3821 sayılı Yasa ile değiştirilen ikinci fıkrasının son tümcesinde de Komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasî partiler kurulamayacağı veya parti adında bu kelimelerin kullanılmayacağı belirtilmiştir.

Bu durumda, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırı olarak "Komünist" adıyla kurulan Komünist Partisi'ne bu aykırılığın giderilmesi için aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca ihtarla bulunulması gerekir.

Haşım KILIÇ ve Sacit ADALI bu görüşe katılmamışlardır.

III- SONUÇ

A- 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırı olarak "Komünist" adını kullanan Komünist Parti'ye, kararın tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılığı gidermesi için aynı Yasa'nın 104. maddesi gereğince İHTARDA BULUNULMASINA, Haşım KILIÇ ile Sacit ADALI'nın karşıoqları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- Karar örneğinin, gereği için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine, OYBİRLİĞİYLE, 20.3.2001 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşım KILIÇ	Samia AKBULUT
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Sacit ADALI	Ali HÜNER
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Mahir Can ILICAK	Ertuğrul ERSOY
Üye		Üye
Tülay TUĞCU		Ahmet AKYALÇIN

KARŞIOY YAZISI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı başvurusunda; 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun "kullanılmayacak parti adları ve işaretleri" başlıklı 96. maddesinin son fıkrasında "Komünist, anarşist, faşist, teokratik, rasyonel sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasî partiler kurulamaz veya parti adında bu kelimeler kullanılamaz" kuralını içerdığını, aynı Yasa'nın 104. maddesine göre, "Komünist Parti"ye adındaki aykırılığın giderilmesi için ihtar kararı verilmesi gerektiğini bildirmiştir.

"Komünist Parti"nin ismindeki aykırılığın 6 ay içinde giderilmesi için Anayasa Mahkemesi'nce "ihtar kararı" verilmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın başvurusunda, Komünist Partisi'nin aynen; "Parti program ve tüzüğü'nün, Anayasa'daki yasaklara aykırılık halinde partilerin kapatılmasını düzenleyen 2820 sayılı Yasa'nın 101. maddesi (a) bendinde belirtilen sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlama yasağına aykırılık içermediği anlaşılmalı" denilerek sadece ismindeki "Komünist" sözcüğüne ilişkin aykırılığın giderilmesi talep edilmiştir.

Görülüyor ki sözkonusu Parti'nin program ve tüzüğü'nde herhangi bir zümre ve sınıf diktatörlüğü amaçlanmadığı tesbit edilmesine karşın, isminden dolayı ihtar kararı verilmesi istenmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nce verilen "ihtar kararı" gereğince parti adındaki Yasa'ya aykırılık giderilmediği takdirde, Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesine göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu Parti'nin kapatılması için re'sen başvuracaktır. Oysa, Anayasa'nın 68. maddesi ile Siyasî Partiler Kanunu'nun Anayasa'ya uygun olarak düzenlenen 101. maddesinde, kapatma nedenleri tek tek belirtilmek suretiyle açıklanmıştır. Belirtilen bu kapatma nedenleri dışında yeni bir kapatma nedeni kabul edilemez. Anayasa'da öngörülmemeyen bir parti kapatma nedeni yasalarla getirilemeyeceği gibi, mahkeme içtihatları ile de oluşturulamaz. Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesi dışında öngörülen parti kapatma nedenleri Anayasa'ya açıkça aykırılık oluşturur. Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesinde, düzeltilmediği takdirde kapatma nedeni sayılan yasaklar 23.7.1995 günlü, 4121 sayılı Yasa ile yapılan Anayasa değişikliğine uygun olarak yeniden düzenlenmediği için kapatma nedeni olarak yürürlüğünü sürdürmektedir. Yasakoyucu, partiler için koyacağı yasakların yaptırımını da Anayasa'ya uygun olarak düzenlemek zorundadır.

Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesi, gerek Anayasa, gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile açıkça çelişmektedir. Nitekim, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin isminde "Komünist" sözcüğünün yer alması nedeniyle, Anayasa Mahkemesi'nce verilen kapatma kararı, Avrupa İnsan Hakları Divanı tarafından çok sert bir yaptırım olarak nitelendirilerek "Türk devleti için gerçek bir tehlike oluşturduğu ortaya konmadan sadece adı nedeniyle kapatılması"nın Sözleşme'nin 11. maddesine aykırı bulunmuştur. Komünist Parti için de durum aynıdır. Çünkü, Başsavcılık bu Parti'nin herhangi bir diktatörlüğü savunması ya da yerleştirmeyi amaçlamadığını açıkça belirtmektedir. Bu durumda sadece ismindeki bir sözcüğü kaldırmaması nedeniyle verilen ihtar kararı, olası bir kapatma davasında, kararı doğrudan etkileyen bir etki ve niteliğe sahip olmasından ötürü önemli bir aşama olarak değerlendirilmelidir. Bu evrede ihtar kararına gerek kalmadan olası kapatma davasının açılması da engellenmiş olacaktır.

Bu nedenle çoğunluk görüşüne katılmadım.

Başkanvekili

KARŞIOY YAZISI

2820 sayılı SPK'nun 96. maddesine aykırı olarak "Komünist" adını kullanan Komünist Partisi'ne aynı Kanun'un 104. maddesi uyarınca ihtarda bulunulmasına dâir çoğunluk görüşüne şu gerekçelerle katılmıyorum.

Cumhuriyet Başsavcılığı Komünist Partisi'ne ihtar verilmesini SPK'nun 104. maddesi uyarınca talep etmiştir.

Ne var ki, Anayasa'da parti kapatma sebepleri tek tek sayılmıştır ve bunları kanunlarla çoğaltmamak esastır.

Anayasa'da yer almayan şekliyle, ihtar kararına uymayan bir siyasi partinin SPK'nun 104. maddesine göre kapatılmasına kadar gidilecektir. Aslında, Anayasa'da yer almayan bir yasağın SPK'na kapatma sebebi olarak konulması Anayasa'ya aykırıdır. Benzer bir aykırılığı AİHM'de di dikkat çekmiş, 30.1.1998 tarihli TBKP dâvâsında parti adında "Komünist" kelimesi yer aldı diye bu partinin kapatılmayacağına karar vermiş, bir partinin Türk toplumu ve Devleti için gerçek bir tehlike oluşturduğu ortaya konmadan sadece adı dolayısıyla kapatılması AİHS'nin 11. maddesini ihlâl eder demiştir.

Şüphesiz ki, yasakoyucunun SPK'nun kapatma dışında emredici hükümlerinin gereğinin yerine getirilebilmesini sağlamak için "ihtar" mekanizması kabul etmesinin Anayasa'ya aykırı olduğu söylenemez. Gerekli bilgi ve belgeleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermeyen, kesin hesaplarını Anayasa Mahkemesi'ne göndermeyen veya bunlara benzer yükümlülüklerini yerine getirmeyen siyasi partilere ihtarda bulunulması gayet tabiidir. Tabii olmayan ve Anayasa'ya aykırı görünen husus, bu mekanizmanın müeyyidesinin "kapatma" olması, bir başka deyişle, ihtarın Anayasa'da yazılı kapatma sebepleri dışında bir başka kapatma sebebi sayılmasıdır.

Bu durumda, Anayasa Mahkemesi ilgili Kanun maddesi hükmünü "ihmâl" ederek Anayasa kuralını uygulamalıydı.

Yasakoyucunun Anayasa'daki değişikliğe paralel olarak SPK'nda da değişikliğe gitmesi gerekirken bunu yapmamış olması, aynı konuda ayrıntılı düzenleme getiren ve kanuna göre üst hukuk normu niteliğinde olan Anayasa kuralının uygulanmayacağı sonucunu doğurmaz. Bu, başlığı "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" olan ve "Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" diyen Anayasa'nın 11. maddesine de aykırılık oluşturur.

Bu itibarla, Anayasa'da parti adları konusunda herhangi bir yasak bulunmadığından, Komünist Partisi'ne uygulanacak olan 2820 sayılı Kanun'un 96. maddesinin ikinci fıkrasına ve böyle bir kurala dayanarak "kapatma" yaptırımına varabilecek yolu açacak olan "ihtar" verilmesini öngören 104. maddesinin ikinci fıkrasına göre işlem yapılmasında Anayasa'ya uygunluk yoktur.

Esas Sayısı:2001/1 (Siyasî Parti-İhtar)
Karar Sayısı:2001/1

Üye
Sacit ADALI